

آئین جوانمردی و لوتی‌گری در روزگار قدیم

سید محمد رضا قیاسیان

خرم‌آباد

انتشارات شاپور خواست

۱۳۹۳

سرشناسه	قیاسیان، سیدمحمدرضا، ۱۳۲۴-
عنوان و نام پدیدآور	: آئین جوانمردی و لوتی‌گری در روزگار قدیم / سیدمحمدرضا قیاسیان
مشخصات نشر	: خرم‌آباد: انتشارات شاپورخواست، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	: ۳۴۲ ص: مصور.
شابک	ISBN: 978-600-260-131-5
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه به صورت زیرنویس.
موضوع	: فنوت -- ایران -- تاریخ
رده‌بندی کنگره	: BP ۲۹۴ / ۹۲۹ ۱۳۹۳
رده‌بندی دیویی	: ۲۹۷/۸۵
شماره کتاب‌شناسی ملی	: ۳۴۶۱۴۸۳

انتشارات شاپورخواست

نام کتاب	: آئین جوانمردی و لوتی‌گری در روزگار قدیم
نویسنده	: سیدمحمدرضا قیاسیان
ناشر و محل نشر	: انتشارات شاپورخواست، خرم‌آباد ۰۹۱۶۳۹۸۴۰۱۱
نوبت چاپ	: اول ۱۳۹۳
شمارگان	: ۱۰۰۰ نسخه
أمور رایانه‌ای	: مرضیه مرادی - افسانه هُنامی
طرح جلد	: سهیمه اسدزاده
لیتوگرافی - چاپ	: آفتاب - زیتون
شابک: ۵ - ۱۳۱ - ۲۶۰ - ۶۰۰ - ۹۷۸	

بها: ۲۰۰۰۰ تومان

فهرست

صفحه	عنوان
۹	پیش‌گفتار
۱۳	لوتیان یا پاک‌بازان عرصه‌ی جوانمردی و فتوت
	فصل اول: آئین جوانمردی و لوتی‌گری در روزگار قدیم
۲۱	نکته‌های ناگفته در خصوص لوتی و لوتی‌گری در روزگار قدیم
۲۸	دش و داش‌مندی
۳۴	پهلوان یارمحمدخان کرمانشاه
۳۵	نایب‌ان کاشان
۴۵	لوتی‌های امروز؛ پیروان عیاران و جوانمردان دیروز ایران‌اند
۵۴	جوانمرد قصاب
۵۸	شاهزاده عزیز مؤیدالدوله طهماسب‌میرزا
۶۷	نگاهی کوتاه به خصوصیات شازده عزیز
۶۹	زد و خورد لوتی‌های تهران در میدان نظامیه
۷۳	مجازات لوتی صالح
۷۵	حکایت لوتی صالح از جوانمردان و لوتی‌های دوران
۸۳	باباشمل
۸۸	باباشمل اعیانی تهران
۹۰	دش‌اکل نمونه‌ی واقعی یک باباشمل بود
۹۲	مجازات قمه‌کشی
	فصل دوم: طیب‌خان در گذر لوتی‌های تهران
۹۷	طیب‌خان در گذر لوتی‌های تهران
۹۸	بیوگرافی طیب‌خان
۱۱۰	چگونگی تشکیل اتحادیه صنفی قهوه‌چی‌های تهران قدیم توسط طیب‌خان

۱۱۶	خلاصه‌ی بازجویی طیب حاج‌رضایی
۱۴۴	اصغر شاطر از لوتی‌های بنام ایران
۱۴۷	آمهدی قصاب
۱۵۷	مصطفی زاغی
۱۶۰	مصطفی دیوونه
۱۶۱	ناصر فرهاد
۱۶۴	ابرام سلاخ
۱۶۶	برادران طاهری
۱۶۸	آمهتی کانطوری
۱۷۰	اصغر سیاه
۱۷۱	بهرام خاقانی
۱۷۴	حاج حسن شاپوری
۱۷۶	حاج اکبر گیل‌گیلی
۱۷۷	عبدالله کرمی
۱۷۷	محمد عروس
۱۷۸	مصطفی لُره
۱۸۱	ناصر جگرکی و حسین دنبک
۱۸۵	قاسم گاری‌چی
۱۸۹	حسن عبدالعلی‌خان
۱۹۰	شعبان بی‌مخ
۱۹۷	حسین رمضون‌یخی
۲۰۰	هفت کچلون
۲۰۳	اصغر مهاجر
۲۰۴	احمد یاور و مهدی کله‌پز

۲۰۸	صادق کرده
۲۱۰	علی شیطون
۲۱۰	علی پلنگ
۲۱۰	ابرام خرک چی
۲۱۱	علی آقا جاویدان
۲۱۸	زینی نقشی کرمانشاهی
۲۲۳	حمید چرداولی
۲۳۲	عزیزخان کُرد
۲۳۸	احمد یگه کُر
۲۳۹	نایب نصرالله
۲۳۹	دایی قاسم
۲۴۲	ذبیح درشکه چی
۲۴۶	کربلایی امین آقا فرزانه
۲۵۰	هوشنگ قره خان
۲۵۶	شنبه قلابی
۲۵۸	پهلوان حمزه عزیزی
۲۵۹	نورالله سالمی معروف به ضرغام علیشاه
۲۶۱	امیر هوشنگ افشار نادری
فصل سوم: لوتی و لوتی گری در لرستان	
۲۶۹	احمدخان عینل
۲۷۳	خانی خورشیدی
۲۷۶	مظاهر کرده
۲۷۸	کربلایی زین العابدین ورکوهی
۲۸۰	تیمور بردبر

۲۸۵	عیدی زمانی
۲۹۰	حاج صادق رستمی
۲۹۳	جمعه زهره
۲۹۴	حاج اصغر مستوفی
۲۹۸	پهلوان کربلایی الله‌رحم چنگایی
۳۰۱	مظاهر آزادی
۳۰۲	نصرت‌الله آزادی
۳۰۳	حاج علی محمد پدram
۳۰۷	اسدخان فرشاد
۳۰۹	نظام لطیفی
۳۱۰	فتح‌علی صفاری
۳۱۳	کربلایی علی حسین البرزبان
۳۱۵	فریدون ملوکی
۳۱۷	سیدحجت‌الله خرم‌آبادی
۳۱۹	نصرت‌الله رضایی
۳۲۱	سیدغلام قاسمی
۳۲۳	رضا غول‌پچه
۳۲۴	محمد ونایی
۳۲۵	محمدعلی ترکه
۳۲۶	شکرالله رمیار
۳۲۹	حجت‌الله عباسی
۳۳۱	نصرت‌الله گودرزی
۳۳۲	فتح‌الله جایدری
۳۳۷	گذری و نظری بر جوانان کوهدشتی

پیش گفتار

به گمان من تکلیف وجدانی روزنامه‌نگاران، نویسندگان و قلم‌زنان ما آن بود که به جای این همه، که همه‌روزه در ستایش شاهان، شاهزادگان، امیران و وزیران عصر قجر با عناوین القاب‌های آنچنانی همانند سلطان ابن سلطان ابن سلطان و یا سلطان صاحب قران و ... که در مجموع حاصل عملکردشان قراردادهای ننگین ترکمنچای و گلستان در دوران فتحعلی‌شاه قاجار.

قرارداد ننگین محرمانه‌ی ۱۹۱۹ م. فی‌مابین وثوق‌الدوله رئیس‌الوزرا ایران با لرد کرزن وزیر خارجه‌ی انگلستان در دوران احمدشاه که آن را به عنوان سند فروش ایران نام نهادند کم‌تر از قرارداد خفت‌بار صلح ۹۹۸ ق. که موجب قسمت‌هایی از سرزمین‌های آذربایجان، کردستان، بنادر جنوب به دولت عثمانی واگذار شد نبود. و یا به جای پیرداختن به فجایع ژنرال‌های دژخیم جنایتکار رضاخانی بانی یک حکومت دیکتاتوری استبدادی که خود و فرزند نابکارش حدود ۵۰ سال با خیانت، جنایت و کشتار و به بند کشیدن دلاورمردان آزادی‌خواه با زور سرنیزه خود را به ملت ایران تحمیل نمودند که متأسفانه در تاریخ معاصر ایران به عنوان کتاب، فصل‌نامه، ماهنامه، گاهنامه، هفته‌نامه، روزنامه‌ها به شیوه‌های گوناگون و به سلیقه‌های مختلف توسط نویسندگان ما در این قرن نوشته شد و هنوز هم ادامه دارد. و یا نوشتن از فلان دزد، یاغی و خوانین، کدخدایان مستبد که سال‌ها خود و عمالشان از خون رعیت تغذیه نموده آنان را در ردیف اولیای قلم بنامیم و در راستای تملق از فلان مدیر و مسئول به ناحق قلم به مزد بزنیم علی‌رغم این‌که روزانه میلیون‌ها دلار صرف تبلیغات پخش فیلم‌های فوتبال باشگاه‌های اجنبی می‌شود این وظیفه رسانه‌های ملی و مطبوعات کشور است که نیم‌نگاهی هم به سنت‌های ملی و مذهبی کشور عزیزمان ایران نموده و این میراث گران‌قدر و ارزشمند را پاس بداریم. و لذا شایسته این است که بیاییم جوانانمان را با مرام و آئین مسلک عیاری، جوانمردی و لوتی‌گری آشنا نماییم. مرام و مسلکی را می‌گوییم که پایه و اساس آن مبنی بر جوانمردی، فتوت، اخوت، دین‌داری و

ناموس‌پرستی است. اقلأً گهگاهی هم از مزایای این دلاورمردان و صفات بارز آنان ذکری کرده باشیم گرچه با ساختار امروزی و معیارهای کنونی که متأسفانه فرهنگ غرب در بین جوانان ما رایج گشته و مردی و مردانگی رنگ باخته و معرفت و ایثار و گذشت را کمتر سراغ داریم و به جای عرق ملی، وطن‌پرستی و عرق مذهبی، فرهنگ غرب‌زدگی بعضی از جوانان ما را در کام خود غوطه‌ور نموده و لذا به تلافی مافات از طرف همه‌ی قلمزنان هم‌مسلك خود از فداکاری‌ها و رشادت‌ها و جانبازی‌های این جماعت تشکر و قدردانی نموده و نظر شما خوانندگان ارجمند را جلب می‌نماییم به آئین و مکتبی که این عزیزان به خاطر دفاع از آن هر راستای توده‌ی مردم جانبازی نمودند و در عین تنگدستی یار و یاور ضعیفان بودند.

به قول شاعر:

یاری طلب از مردم بیچاره که این قوم با بی‌پر و بالی، پر و بال دگرانند
یکی از نمونه‌های این جماعت در ایامی که در تهران شایع شد که رژیم رضاخانی درصدد است تا برای پیشبرد اغراض و مقاصد شومش دست به ترور آیت‌الله سیدحسن مدرس بزند، شما می‌بینید همین لوتی‌ها و پاتوق‌دارها که پاتوقشان در قهوه‌خانه سنگ‌تراش‌های بازار، قهوه‌خانه‌ای واقع در خیابان چراغ‌برق روبه‌روی مسجد سراج‌الملک و قهوه‌خانه‌ی "آینه" بازار قرار داشت، می‌آیند به سبب اعتقادات ملی و مذهبی و وابستگی اجتماعی‌شان شب‌ها در کوچه میرزا محمود وزیر (محل اقامت آقای مدرس در سرچشمه تهران) به نوبت کشیک می‌دهند تا مبادا کسی آقای مدرس را ترور کند.

این مرام در محلات تهران وجود داشته و داش‌ها، پاتوق‌دارها این کارها را می‌کردند اغلب قیام‌هایی که در ایران شده به نوعی پای این جماعت در کار بوده. پاتوق‌داری، عیاری و لوتی‌گری خود ریشه‌ی عمیق تاریخی و فرهنگی در این کشور دارد. این موضوع را می‌توان از هاله‌های قدسی‌ای که هنوز فراگرد این کلمات در "قاموس" مردم ما عمدتاً در طبقات پایین وجود دارد جستجو نمود.

در ایام قدیم لوتی‌گری و جوانمردی از صفات برجسته جوانان ایرانی محسوب می‌شد شعرا در این باره اشعار گفتند و جوانمردی را ستوده‌اند چنان‌که منوچهری می‌گوید:

جرعه بر خاک همی ریزم از جام شراب جرعه بر خاک همی ریزند مردان ادیب
ناجوانمرد بسیار بود گر نبود خاک را از قدح مرد جوانمرد نصیب

نظامی می‌گوید:

سایه خورشید سواران طلب رنج خود و راحت یاران طلب
گرم شواز مهر و ز کین سرد باش چون مه و خورشید جوانمرد باش

در فرهنگ عشق، پهلوانی تراز نوین را کامل می‌یابیم. پهلوان عشق، آن جوانمرد عیار است که نه برای پادشاهان که هم‌چون شیری برای خدا شمشیر می‌زند و این همان پایگاه شیر خدا "اسداللهی" است که بزرگان این فرهنگ بدان عشق می‌ورزیده‌اند و آئین والایش یافته و همواره حمایت از مستضعفان و جبهه گرفتن در برابر مستکبران و زورگویان بوده است.

در فرهنگ عیاری، جوانمردی و مرام و مسلک، آئین لوتی‌گری این‌چنین آمده است که: «خود را بنده هیچ‌کس و هیچ چیز قرار مده، تا روح و جسمت معتاد بندگی آن نشود.» شاعر در این راستا می‌فرماید:

تا تو را قدرت بازوست مکش منت خلق منت ار می‌کشی آن به که ز بازو باشد

بار حملان به دوش خویش بردن عیب نیست
زیر بار منت نامرد رفتن مشکل است

این رسم و رسوم همین‌طور جاری بود و ادامه یافت تا آرام‌آرام به عصر مشروطه رسید و در نتیجه برنامه‌هایی که به تدریج توسط اجنبی‌ها پیاده شد و همبستگی استبداد و استعمار خارجی گسترش پیدا کرد فرهنگ و اعتقادات و سنت‌های کهن ملی و مذهبی به تدریج شست و کمرنگ گردید.

خرم‌آباد- اسفندماه ۱۳۹۲: عبادت پهلوان علیرضا دبیر و برخی از اصحاب قلم

ورزشکاران از سیدمحمد رضا قیاسیان (مؤلف کتاب)

از راست: سیددیده قیاسیان رئیس هیأت هاکی، حاجت‌الله یگانه مجری صدا و سیما، محمد مغراضی قهرمان کشتی کشور، علی حسینی رئیس هیأت و مربی ارزنده و با کلاس تکواندو، علیرضا دبیر قهرمان المپیک ۲۰۰۰ سیدنی و برنده چندین مدال ارزشمند جهان، سیدمحمد رضا قیاسیان سیدکمال علوی مربی کشتی، استاد حاج ابرج کاظمی ادیب، فرهیخته و رئیس انجمن اهل قلم استان، حاج هوشنگ بیرانوند مسئول خانه مطبوعات و صاحب امتیاز هفته‌نامه محبوب صدای ملت، بهمن فیضی مربی ارزنده و با کلاس باشگاه تندر، امید سلیمانی رئیس هیأت تیراندازی جانبازان و قهرمان تیراندازی کشور و صاحب سبک منحصر به فرد شکستن سنگ (رکوردی‌دار اجسام سخت)، وحید دریگوند کشتی‌گیر جوان باشگاه تندر، نشسته از راست: محمدامین دالوند، سیدرضا موسوی، مهدی خانی‌چگنی، امیرحسین بهرامی، محمد میرزاده، سامان نجم‌سهیلی، ناشناس، علیرضا فیضی، سیاوش دوستاریان